

Osallistuminen ja päätöksenteko
avoimiksi

Opas pelisääntöjen laatimiseksi
vihreille paikallisyhdistyksille

Tiina Elo
Ville Ylikahri

Sisällys

Saatteeksi: Mihin pelisääntöjä tarvitaan?	3
Mitä erilaisia pelisääntöjä on	4
Pelisääntöjen sisältörunko	6
Yleisiä vihreitä toimintaperiaatteita	6
Vihreä järjestötoiminta	6
Jäsenenä Vihreissä	6
Alueella toimivat Vihreiden jäsenyhdistykset	7
Piiriyhdistys	8
Vaaleilla valittavat toimijat	8
Eduskuntavaalit	8
Kuntavaalit	9
Valtuustoryhmä	9
Kunnanhallitusryhmä	10
Muut luottamushenkilöt	10
Lautakunnat ja muut kunnalliset luottamuspaikat	10
Ylikunnalliset luottamustoimet	11
Maanlaajuinen puolue toiminta	11
Puoluekokousedustajat	11
Vihreän liiton puheenjohtajisto, puoluehallitus ja puoluevaltuuskunta	12
Vihreän liiton ohjelmia valmistelevat työryhmät	12
Tiedotus ja viestintä	12
Yhdistyksen sisäinen ja ulkoinen viestintä	13
Puolueen viestintäkanavat jäsenille ja yhdistystoimijoille	13
Rahoitus	14
Vaalirahoitus	14
Yhdistyksen ja valtuustoryhmän toiminnan rahoitus	14
Pelisääntöjen laatiminen	15
Kokemuksen ääni	16
Espoo: Miksi yhdistys päätyi tekemään omat pelisääntönsä ja miten prosessi toimi	16
Nokia: Pelisäännöt pienemmän paikkakunnan Vihreille	17
Helsinki: Hiljainen tieto saataville ja näkyväksi	18

Saatteeksi: Mihin pelisääntöjä tarvitaan?

Mitenkäs ne puoluekokousedustajat onkaan aina valittu? Kenenkäs vastuulla olikaan valmistella vaaliohjelmaa? Kukas meillä linjaakaan, mitä mieltä olemme kaupunginjohtajan säästöohjelmasta?

Vihreässä paikallisyhdistyksessä on paljon asioita, jotka eivät lue suoraan yhdistyksen säännöissä. Toimijoita ja tekemistä on paljon. Siksi monessa vihreässä yhdistyksessä on päädytty kirjaamaan erilaisia toimintatapoja ja yhdessä sovittuja pelisääntöjä ylös.

Vihreitä pelisääntöjä on laadittu erityisesti suurissa kunnallisjärjestöissä, joissa on paljon toimijoita niin kunnallisissa luottamustehtävissä kuin yhdistysaktiiveina. Vaaleilla valittujen päättäjien ja yhdistyksen toimijoiden suhde on usein aika kinkkinen, joten selkeyttäviä sääntöjä tarvitaan.

Pelisääntöjen laatimisen taisi aloittaa Espoon Vihreät, jotka kirjoittivat ”Vihreät tavoitteet todeksi – Näin tehdään vihreää politiikkaa Espoossa” -oppaan vuonna 2007. Saman tapaisia papereita on tehty ainakin Nokialla, Turussa ja Helsingissä. Niitä on kutsuttu vaihtelevasti pelisääntöiksi, menettelytavoiksi tai vaikuttamisoppaiksi. Myös näkökulma on vaihdellut sääntöjen lisäpöytäkirjasta enemmän opaskirjamaiseen tyyliin.

Tämän opasvihkon tarkoituksena on kannustaa ja auttaa kaikkia Vihreitä yhdistyksiä kirjaamaan omat toimintatapansa ja pelisääntönsä. Tämä opas ei neuvo kädestä pitäen, millainen sisältö tuotoksella pitää olla, vaan antaa vinkkejä siitä, mitä asioita kannattaa kirjata muistiin.

Prosessi on vähintään yhtä tärkeä kuin lopputulos. Kun yhdistyksenne alkaa miettiä, mitä kaikenlaisia muistin varassa siirtyviä tapoja teillä onkaan, huomaatte, että niitähän on todella paljon. Olisiko sittenkin syytä miettiä kaikkien vanhojen tapojen järjestyttä, demokraattisuutta ja avoimuutta? Ehkä prosessin edetessä huomaatte paitsi

kirjaavanne omat pelisääntönne, myös muuttavanne niitä entistä paremmiksi.

Organisaation suulliseen perimätietoon ei pidä liikaa luottaa. Koska tahansa avainhenkilöt voivat muuttaa toiselle paikkakunnalle. Silloin katoaa paljon tärkeää tietoa. Hiljaisessa tiedossa on myös se vaara, ettei sitä käytetä tasapuolisesti. Helposti vanhat konkarit käyttävät sanontaa ”näin meillä on aina tehty” vallankäytön välineenä. Kun yhdistyksen menettelytavat on kirjattu yhteisesti hyväksytyyn dokumenttiin, ei joka asiaa tarvitse kysyä konkareilta, jotka kaikki muistavat asian omalla tavallaan.

Vihreille tärkeää on avoimuus. Se on ollut jopa kuntavaaliteemamme. Siksi on erityisen tärkeää, että noudatamme periaatteitamme myös omassa toiminnassamme. Avoimesti yhdistyksen nettisivuilla jaetut yhdistyksen säännöt ja menettelytavat antavat kaikille mahdollisuuden tarkastella toimintaamme.

Yhdistystoiminta ja Vihreissä toimiminen on hauskaa ja antoisaa. Silti aina silloin tällöin tulee ristiriitatilanteita ja joskus katkeriakin riitoja. Juuri riitatilanteita varten selkeät pelisäännöt ovat tarpeen. Monessa yhdistyksessä on päädytty kirjaamaan pelisääntöjä juuri jonkun riidan seurauksena. Usein riidat liittyvät henkilövalintoihin. Koska politiikassa henkilövalintoja riittää, on tärkeää, että juuri niistä on selkeät kirjaukset olemassa. Vihreissä ollaan jatkuvasti valitsemassa yhdistyksen hallituksen jäseniä, ehdokkaita, lautakuntien jäseniä, puoluekokousedustajia ja puoluevaltuuskunnan jäseniä. Kaikille pitää olla selkeää, miten näihin pesteihin haetaan ja miten niistä päätetään. Tämä on minimivaatimus avoimelle ja reilulle vihreälle yhdistystoiminnalle.

Me tämän oppaan kirjoittajat kannustamme kaikkia vihreitä yhdistyksiä aloittamaan prosessin omalle yhdistykselle keskeisten pelisääntöjen kirjaamiseksi. Voimme luvata, että siitä on suurta hyötyä yhdistyksellenne!

Tiina Elo ja Ville Ylikahri

Mitä erilaisia pelisääntöjä on

Yhdistyksen toiminnan rungon muodostavat yhdistyksen säännöt. Jokaisen yhdistyksen hallituksen jäsenen tuleekin olla lukenut yhdistyksensä säännöt. Usein jo niitä lukemalla selviävät keskeiset asiat päätöksenteosta.

Yhdistyksen säännöt eivät voi ylittää yhdistyslakia, joka määrittelee varsin tarkasti mm. sen miten yhdistyksen kokouksissa tulee äänestää, mistä asioista voidaan päättää erikseen säännöissä ja mitkä pitää aina tehdä pilkulleen, kuten laissa lukee.

Yhdistyslain ja yhdistyksen sääntöjen lisäksi on paljon vakiintuneita yhdistys- ja kokouskäytäntöjä, jotka on myös hyvä tuntea.

Kaikista näistä yhdistystoiminnan perusasioista on rautaisannos tietoa Vision julkaisemassa Yhdistystoimijan oppaassa.

Yhdistystoimijan opas

Lasse Miettinen ja Olli Välke

Yhdistystoimijan opas on suunniteltu avuksi ja tueksi yhdistyksissä mukana oleville aktiivisille toimijoille.

Sidottu, 254 s, julkaistu 2013

Hinta: 19 €

Tilaa opas Visiosta: www.visili.fi

Yhdistyksen sääntöjen lisäksi yhdistyksillä voi olla monenlaisia erilaisia ja eritasoisia säännöksiä. Yksi yleisimmistä on talousohjesääntö, jossa määritellään esimerkiksi toiminnanjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan valtuuksia hyväksyä laskuja ja tehdä hankintoja yhdistykselle.

Tässä oppaassa keskitytään sellaisiin pelisääntöihin, jotka ovat tyypillisiä nimenomaan vihreälle yhdistykselle, jonka piirissä toimii sekä yhdistysaktiiveja että vaaleilla valittuja toimijoita. Siksi tämä opas on suunnattu erityisesti vihreille kunnallisjärjestöille, mutta toki isot kaupunginosayhdistykset, ViNON jäsenjärjestöt ja piiriyhdistykset voivat

Esimerkkejä Vihreiden kunnallisjärjestöjen laatimista pelisäännöistä:

Espoo – Pelisäännöt: Vihreät tavoitteet todeksi – Näin tehdään vihreää politiikkaa Espoossa

- Laaja paperi, jonka rakenne on pitkälti tässä oppaassa kuvattun esimerkin mukainen

Helsinki – Helsingin Vihreiden toimintatavat – osallistuminen ja päätöksenteko

- Paperissa on painopiste lukuisissa erilaisissa henkilövalinnoissa.

Turku – Vihreä vaikuttaminen Turussa

- Opasmainen lähestymistapa, paljon tietoa luottamushenkilöille

Nokia – Nokian Vihreiden pelisäännöt

- Paperissa kuvataan lyhyesti Nokian vihreiden tavoitte, toimijat ja henkilövalinnat

Näitä pelisääntöjä voi kysyä luettavaksi Vihreiden järjestöpäälliköltä.

saada tästä ideoita omien toimintatapojensa avoimiksi tekemiseen ja kirjaamiseen.

Vihreän yhdistyksen tavoitteena on muuttaa maailmaa politiikassa toimimisen kautta. Vihreän kunnallisjärjestön keskeisin tehtävä on valita ehdokkaita vaaleihin, määrittellä vaaliohjelma ja tehdä onnistunut vaalikampanja. Vaalien jälkeen yhdistys valitsee yhdessä vaaleilla valittujen henkilöiden kanssa luottamushenkilöt. Kuntavaalien lisäksi yhdistykset ovat aktiivisia kaikissa muissakin vaaleissa, vaikka niiden organisointi ei suoraan olisikaan paikallisjärjestön vastuulla.

Yhdistyksen pelisääntöjen keskeisin tehtävä onkin määrittellä yhdistyksen suhdetta ehdokkaisiin ja vaaleilla valittuihin toimijoihin. Usein vihreällä valtuustoryhmällä on omat sääntönsä, jotka tulee ottaa huomioon pelisääntöjä laadittaessa.

Lisäksi monilla yhdistyksillä on laadittu ohjeita viestintään ja vielä erikseen kriisiviestintään. Näihin saa apua puolueen viestin-

täosastolta. On hyvä määrittellä, kuka hoitaa yhdistyksen nettisivuja ja Facebook-sivua ja kuka on se, jolle soitetaan, kun toimittajat kyselevät jonkun poliitikon skandaalin perään.

Puolue tarjoaa erilaisia oppaita ja ohjeistusta Vihreille yhdistyksille. Jo edellä mainittiin Yhdistystoimijan opas. Sen lisäksi puolueelta ja Visiolta löytyy oppaita mm. vapaaehtoistoiminnan organisoimisesta, luottamuspaikkaneuvottelujen hoitamisesta, jäsenhankinnasta, tapahtuman järjestämisestä, viestinnästä ja varainhankinnasta.

Vuosittain puolue lähettää ohjeistukset mm. puoluekokoukseen liittyvistä päätöksistä ja järjestelyistä sekä aina ennen vaaleja ohjeet ehdokasasettelusta, kampanjoinnista ja muista käytännön asioista.

Tärkeää on kuitenkin, miettiä omalla porukalla juuri oman yhdistyksen toimintatavat ja pelisäännöt. Niitä kun ei voi kysellä keneltäkään ulkopuoliselta.

Pelissäntöjen sisältörunko

Tehty Espoon Vihreiden vihreät tavoitteet todeksi -pelissäntöviikön sekä Helsingin Vihreiden toimintatavat -ohjeistuksen pohjalta.

Tässä luvussa kuvataan runko vihreiden paikallistoimijoiden yhteisten pelissäntöjen rakentamiseksi. Pelissäännöt kannattaa rakentaa oman yhdistyksen ja valtuustoryhmän tarpeiden mukaan. Muutaman kymmen hengen yhdistykselle tai yhden hengen valtuustoryhmälle riittää pienimuotoisempi paketti kuin 15 hengen valtuustoryhmälle ja muutaman sadan hengen yhdistykselle.

Runko pitää sisällään niin yhdistystoiminnan ja kuntapolitiikan kuin valtakunnallisen vihreän toiminnan. Kun kirjaatte nämä asiat pelissäntöihin, toimii paperi oman kuntanne vihreän toiminnan käsikirjana ja helpottaa niin vanhojen konkareiden toimintaa kuin uusien toimijoiden mukaantuloa.

Yleisiä vihreitä toimintaperiaatteita

Pelissäntöjen alkuun voi taustaksi kirjata keskeisiä vihreän politiikan toimintatapoja, jotka ovat ohjanneet vuosien saatossa Vihreiden toimintaa.

Vihreät pitävät tärkeinä sitä, että edustuksellista demokratiaa vahvistetaan lisäämällä vuorovaikutusta valittujen päättäjien ja asukkaiden välillä. Avoimuus päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä sekä vapaus mielipiteen ilmaisuun ovat demokratian ydintä. Vihreiden keskeisenä periaatteena on avoin ja läpinäkyvä päätöksentekoprosessi, jossa päätösten taustalla vaikuttavat arvot ja perusteet ovat kaikkien arvioitavissa.

Vihreän politiikan kantavana periaatteena on ollut vallan hajauttaminen mahdollisimman monille. Jos luottamustoimet, tehtävät ja valta keskittyvät samoille ihmisille, on vaarana demokratian kaventuminen. Toisaalta

edustuksellinen demokratia tarkoittaa sitä, että vaaleissa ehdolle asettuneet ja kannattuksensa sitä kautta mittauttaneet ovat saaneet äänestäjiltä mandaatin hoitaa yhteisiä asioita. Siksi vaaleissa saatu äänimäärä vaikuttaa merkittävien luottamustehtävien jakoon.

Vihreät korostavat päätöksenteossa lähidemokratian merkitystä. Ihmisiä koskevat päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä asukkaita kuunnellen. Toisaalta Vihreät korostavat asioiden kokonaisvaltaista tarkastelua. On tärkeää, että pystymme kuntapolitiikassa tarkastelemaan asioita koko kunnan ja laajemmin koko seudun näkökulmasta, vaikka kokonaisuuden kannalta parhaat ratkaisut eivät aina miellyttäisi oman asuinalueen tai kunnan asukkaita.

Muutamalla lauseella johdantoon voi kirjata myös paikallisen vihreän toiminnan vaiheet. Miten meidän kunnassa vihreys on alkanut, ja miten nykytilanteeseen on tultu. Tämä antaa toiminnalle juuret.

Vihreä järjestötoiminta

Jäsenenä Vihreissä

Jäsenyys Vihreissä on tärkeä kannanotto maailman menoon. Vihreän liiton eli puolueen järjestö rakenne ei helposti avaudu rivijäsenelle, siksi se kannattaa kirjoittaa auki pelissäntöihin. Vihreissä korostetaan jokaisen jäsenen mahdollisuutta vaikuttaa. On tärkeää, että vaikuttamisen kanavat tehdään kaikille selväksi.

Yhdistyksen jäsenmäärä vaikuttaa yhdistyksen painoarvoon puolueessa ja piirissä. Siksi kannattaa korostaa myös sitä, että pelkkä jäsenyys ja jäsenmaksun säännöllinen maksaminen on tärkeä vaikuttamiskeino ja kannanotto. Kuka tahansa 15 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen tai Suomessa vakituisesti asuva voi liittyä jäseneksi yhdistykseen, jos yhdistyksen hallitus hänet jäsenekseen hyväksyy.

Hyvä valmistelu on päätöksenteossa olennaista ja on tärkeää, että jäsenet saavat äänensä kuuluviin jo valmisteluvaiheessa. Pelisääntöihin on hyvä kirjata jäsenten vaikuttamisen paikat.

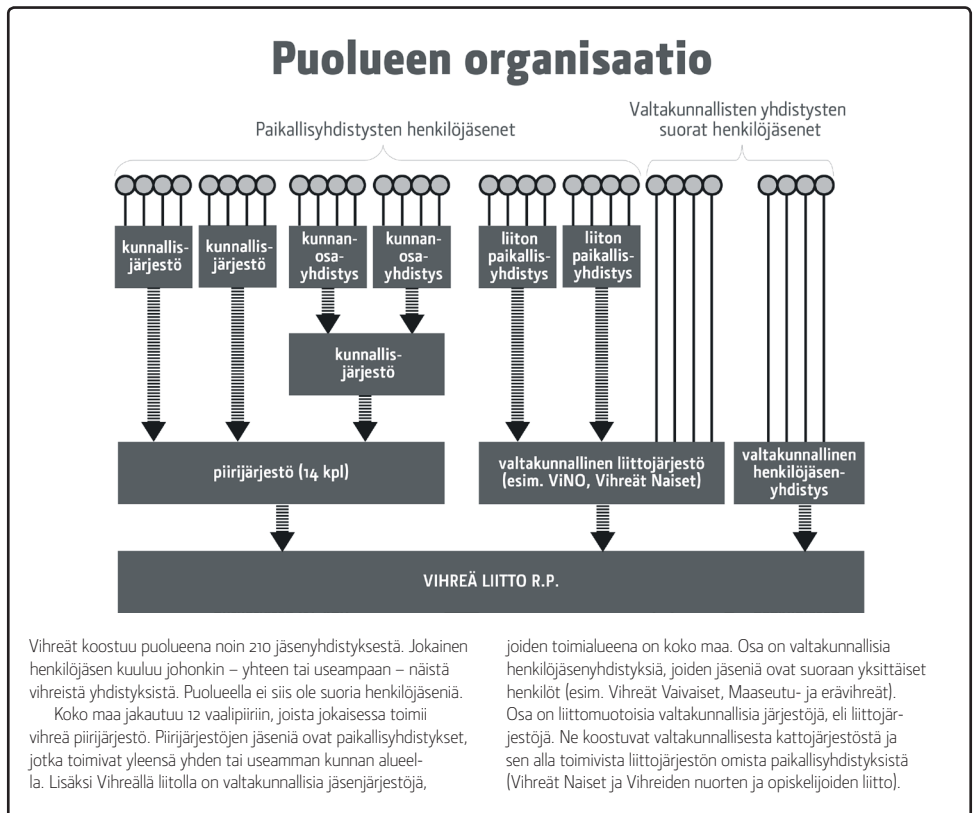
Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksen hallitus valitaan
- Onko yhdistyksellä hallituksen lisäksi työryhmiä tai muita vapaamuotoisempia toimintaryhmiä? (Jos on, miten toimijat niihin valitaan, ovatko työryhmät avoimia kaikille, miten niiden rahankäytöstä päätetään?)
- Jos yhdistyksellä on työntekijä tai työntekijöitä (suuret kaupungit), miten heidät valitaan?
- Miten jäsenet pääsevät vaikuttamaan yhdistyksessä? (sähköpostilistat, kokoukset, työryhmät)

Alueella toimivat Vihreiden jäsenyhdistykset

Vihreisiin liitytään monista syistä eikä kaikkia kiinnosta paikallispolitiikka. On tärkeää, että mahdollisimman moni jäsenistä löytää Vihreistä itselleen mielekkään tavan toimia. Vihreisiin voi liittyä joko paikallisyhdistyksen tai jonkun valtakunnallisen yhdistyksen kautta.

Pelisääntöihin kannattaa kirjata kaikki alueella toimivat yhdistykset sekä valtakunnalliset yhdistykset, jotta jäsenille käy selväksi koko paikallinen vihreä järjestökenttä. Jäsenyyksistä ei kannata olla yhdistysten kesken mustasukkainen vaan keskittyä yhdistysten hyvään yhteistyöhön. Esimerkiksi Joensuussa tilaisuuksista on saatu näyttävämpiä, kun paikallisyhdistys on järjestänyt niitä yhdessä nuorten ja naisten yhdistysten kanssa.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Mitkä ovat alueella toimivat vihreät yhdistykset?
- Millaista toimintaa yhdistyksillä on?

Piiriyhdistys

Piiriyhdistys vastaa Vihreän liiton vaalijärjestelyistä ja puolueen piiritason toiminnasta. Piirillä on vähintään osa-aikainen työntekijä, joka on puolueen palkkalistoilla. Piiriyhdistyksen jäseniä ovat jäsenjärjestöt, joihin henkilöjäsenet kuuluvat.

Vihreissä ei harrasteta ryhmäkuria, vaan erilaisiin kokouksiin valitut edustajat toimivat kokouksissa omantuntonsa mukaisesti yhdistyksensä edustajina. Siksi on tärkeää, että edustajat esittelevät kantojaan etukäteen ja tarvittaessa kertovat ratkaisuisistaan jälkikäteen oman yhdistyksensä jäsenille. Vihreiden piirikokouksissa voivat äänestää vain jäsenyhdistysten antamalla valtakirjoilla edustajiksi nimetyt. Läsnäolo- ja puheoikeus piirikokouksessa on kaikilla jäsenyhdistyksen jäsenillä.

Hyvä käytäntö on valita piirikokous-edustajat vuodeksi kerrallaan. Se sitouttaa edustajat piirin toimintaan ja tuo jatkuvuutta päätöksentekoon.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten piiriyhdistys tukee jäsenjärjestöjen toimintaa?
- Miten yhdistys valitsee piirikokousedustajat?
- Miten yhdistys valitsee ehdokkaat piirihallitukseen?
- Miten piiri viestii toiminnastaan jäsenyhdistyksille ja niiden jäsenille? (sähköpostilista, muut kanavat)

Vaaleilla valittavat toimijat

Presidentinvaaleihin ja eurovaaleihin liittyvät järjestelyt ylittävät tyypillisesti vaalipiirien rajat, joten niitä koskevat Vihreiden menettelytavat sovitaan tapauskohtaisesti Vihreän liiton sisällä. Näidenkin vaalien kampanjointiin kannattaa jokaisen yhdistyksen osallistua. Kaikki vaalit antavat mahdollisuuden jalkautua turuille ja toreille ihmisiä tapaamaan ja tekemään samalla yhdistyksen omaa toimintaa ja paikallisten vihreiden vaikuttajien toimintaa tutuksi.

Kaikissa vaaleissa varsinaisen vaalipäivän äänestyspaikkojen toimitsijoina toimivat puolueiden valitsemat henkilöt. Paikat jaetaan puolueiden kesken edellisten vaalien tuloksen mukaisessa suhteessa ja yleensä paikallisyhdistykset vastaavat henkilöiden nimeämisestä. Vaaliohjon osallistuvien ei tarvitse olla puolueen jäseniä, mutta myös näistä tehtävistä on syytä periä puoluemaksu. Eli henkilöiden suostumusta pyytäessä kannattaa samalla ottaa nimi valtakirjaan.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien paikat jaetaan kunnassanne ja vihreiden kesken?

Eduskuntavaalit

Eduskuntaryhmän tehtävinä ovat lainsäädäntö sekä vihreän päivänpolitiikan keskeiset linjaukset. Kansanedustajilla on hyvin suuret vaikutusmahdollisuudet Vihreiden sisällä. Valtakunnan politiikassa eduskuntaryhmä päättää Vihreiden hallituspolitiikan yksityiskohdista ja toteuttaa sitä vihreiden ministerien välityksellä silloin kun Vihreät on hallituksessa. Vihreän eduskuntaryhmän puheenjohtaja edustaa eduskuntaryhmää julkisuudessa ja on keskeinen toimija Vihreissä puolueen puheenjohtajan rinnalla.

Eduskuntavaalien ehdokasasettelu tapahtuu piiritasolla. Paikallisesti kannattaa miettiä, keitä listalle halutaan ja millä periaatteilla

ehdokkaat valitaan. Puolueen tavoitteena on koota kuhunkin piiriin mahdollisimman monipuolinen ja laadukas ehdokaslista. Eduskuntavaaliehdokkuus on hyvä keino nostaa paikallisia nimiä seuraavia kuntavaaleja silmällä pitäen. Olennaista on, että ehdokkaaksi valittavat sitoutuvat tekemään vaalityötä.

On tärkeää, että ehdokkaat valitaan avoimen prosessin tuloksena. Ei ole kenenkään etu, jos joku kokee tulleen kaltoin kohdelluksi tai jätettyä perusteetta huomiotta. Esimerkiksi Espoossa on käytetty ehdokkaiden valintaan sisäistä jäsenäänestystä. Myös ehdokkaiden tukemisen periaatteista on hyvä sopia ennen kuin nimet on selvillä.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksenne osallistuu eduskuntavaalien ehdokasasetteluun?
- Miten omaa ehdokasta /ehdokkaita tuetaan? Miten tuesta päätetään?

Kuntavaalit

Kuntavaalit ovat paikallisyhdistyksen kannalta tärkeimmät vaalit. Valtuutettujen määrä ratkaisee, millä painoarvolla Vihreiden kuntapolitiikkaa seuraavat neljä vuotta tehdään ja kuinka paljon muita luottamuspaikkoja voidaan vaalien jälkeisissä neuvotteluissa tavoitella.

Puoluehallitus nimeää jokaiseen kuntaan ehdokkaita asettavan yhdistyksen. Yleensä se on kunnassa toimiva paikallisyhdistys, jota tässä yhteydessä nimitetään kunnallisjärjestöksi. Jos kunnassa ei ole omaa paikallisyhdistystä, voidaan ehdokkaiden nimeäminen delegoida naapurikunnan yhdistykselle tai piiriyhdistykselle.

Kuntavaaleissa menestymisen A ja O on hyvä ehdokaslista. Ääniharavien lisäksi on tärkeää, että kaikki listalla olevat ehdokkaat keräävät kohtuullisesti ääniä. Vihreissä ollaan vasta muutamassa suuressa kaupungissa siinä tilanteessa, että kaikki halukkaat eivät mahdu eh-

dokaslistalle. Muissa kunnissa ehdokasrekrytointia kannattaa siis jatkaa viime metreille.

Ketä tahansa ei listalle kuitenkaan kannata ottaa, joten on syytä kirjata pelisääntöihin, miten ehdokasvalinta tapahtuu. Haastatteleeko hallitus ehdokaskandidaatit, vai onko työ delegoitu pienemmälle porukalle? Ehdokkaat hyväksyy yleensä yhdistyksen yleiskokous. Hallitus voidaan valtuuttaa loppuvaiheessa täydentämään ehdokaslistaa. Ehdokassopimuksessa sovitaan ehdokkaan velvollisuuksista. Ehdokassopimus pohjan valmistelee puolue toimisto. Myös ehdokashankintaan on oma oppaansa, jonka saa pyydettyä puolue toimistolta.

Erityisesti kuntavaaleissa yhdistyksen kannattaa tukea kaikkia ehdokkaita tasapuolisesti. Kaikkien ääniä tarvitaan hyvään kokonaistulokseen. Vaaliohjelma linjaa seuraavan valtuustokauden politiikkaa. Paikallisyhdistys vastaa ohjelman kokoamisesta. Ehdokkaat kannattaa osallistaa ohjelman laatimiseen.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten kunnassanne valitaan vihreät kuntavaaliehdokkaat?
- Miten yhdistyksessä hyväksytään vaaliohjelma?
- Miten ehdokkaiden kampanjaa tuetaan? Miten tuesta päätetään?

Valtuustoryhmä

Valtuustoryhmällä tai yksittäisellä valtuutetulla on päävastuu siitä, miltä Vihreiden politiikka kunnassa näyttää. Valtuutetut kantavat vastuun päätöksistä äänestäjien antamalla valtuutuksella.

Valtuustoryhmä päättää Vihreiden kuntapolitiittisista linjauksista vaalien välillä. Hyvä lähtökohta on tuki, että toiminnan perustana on yhdessä hyväksytty vaaliohjelma. On tärkeää, että valtuustoryhmä ja paikallisyhdistys toimivat läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään.

Valtuustoryhmä valitsee keskuudestaan puheenjohtajiston ja hyväksyy noudattamansa

säännöt ryhmän järjestäytymiskokouksessa valtuustokauden alussa. Mitä suurempi ryhmä, sitä tärkeämpää, että ryhmä laatii toimintansa tueksi hyvät toimintakäytännöt.

Valtuustoryhmä myös päättää, keitä ryhmään kuuluu ja miten ryhmä tekee päätöksiä. Pienemmissä kunnissa on luontevaa, että ryhmän muodostavat kaikki varsinaiset ja varavaltuutetut. Suuremmissa ryhmissä ryhmään kuuluvien varavaltuutettujen määrää voidaan rajoittaa. Esimerkiksi Espoossa ryhmään kuuluvat varsinaiset valtuutetut ja puolet varavaltuutetuista.

Valtuustoryhmä on puolueen kasvot ulospäin, ja ryhmää edustaa julkisuudessa puheenjohtaja. Jos ryhmä on suurempi, kannattaa sille valita erikseen myös sihteeri joko ryhmän sisältä tai ulkoa. Hyvä vihreä periaate on, että valtuustoryhmän kokoukset ovat kaikille avoimia.

Yleinen työnjako kunnallisissa asioissa on, että vaaleissa valtansa saanut valtuustoryhmä käyttää valtaansa kunnan päätöksentekoon. Paikallisyhdistys huolehtii aatteellisen keskustelun ylläpitämisestä, tapahtumien järjestämisestä ja yleisestä järjestötoiminnasta. Käytännössä siis valtuustoryhmä sekä sen nimittämät luottamushenkilöt tekevät päätökset vihreiden kannoista erilaisiin kunnallisiin asioihin. Näiden päätösten ohjenuorana on kuntavaali-ohjelma. Paikallisyhdistys tuo jäsenistön äänen valtuustoryhmälle, jotta mahdollisimman laajan joukon näkemykset vaikuttaisivat kannanmuodostukseen. Kunnallisjärjestö vastaa myös kuntavaalikampanjasta.

Vihreillä ei ole ryhmäkuria, niinpä kukaan ei voi antaa yksittäisiä valtuutettuja sitovia toiminta- tai äänestysohjeita.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Ketkä muodostavat valtuustoryhmän?
- Miten valtuustoryhmän työ on organisoitu?
- Miten valtuustoryhmä so-pii toimintatavoistaan?
- Miten varmistetaan valtuustoryhmän ja paikallisyhdistyksen hyvä yhteistyö?

- Miten valtuustoryhmä pitää yhteyttä muihin luottamushenkilöihin ja jäsenistöön?

Kunnanhallitusryhmä

Kunnanhallitus on tärkein vaikuttamisen paikka, mutta kaikissa kunnissa Vihreiden valitulos ei valitettavasti vielä mahdollista kunnanhallituspöydän ääreen pääsemistä. Jos kunnanhallituspaikka irtoaa, kannattaa miettiä, miten siellä istuvan jäsenen työtä parhaiten voidaan tukea. Jo jäsen ja varajäsen muodostavat ryhmän, johon kannattaa liittää myös valtuustoryhmän puheenjohtajisto.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten kunnanhallituksen jäseniä tuetaan?

Muut luottamushenkilöt

Lautakunnat ja muut kunnalliset luottamuspaikat

Kuntapolitiikassa suurin osa päätöksistä valmistellaan lautakunnissa ja muissa elimissä ennen kuin ne päätyvät valtuuston käsiteltäviksi. Vihreän linjan muodostus on dynaaminen prosessi, jossa ovat mukana kaikki luottamushenkilöt. On tärkeää, että vihreä linja näkyy päätöksentekoprosessin kaikissa vaiheissa. Siksi on tärkeää, että yhteydenpito muiden luottamushenkilöiden ja valtuutettujen kanssa toimii. Luottamushenkilöiksi hakeville on hyvä kertoa etukäteen, mitä heiltä tehtävässä odotetaan. Erityisesti viestiminen tulevista päätösasioista ennen kokousta ja raportointi kokouksen jälkeen ovat tärkeä osa lautakuntatyötä.

Luottamuspaikkavalintojen periaatteista on syytä sopia yhdessä tarkasti ennen vaaleja, jotta mahdollisilta riitatilanteilta vältyttäisiin. Koskaan kaikki eivät ole tyytyväisiä, mutta kun prosessi on avoin ja yhdessä sovittu, vältytään turhilta vastakkainasetuilta. Luottamuspaikkavalintoihin on oma oppaansa, jonka pohjalta pelisääntöihin

kannattaa kirjata, miten luottamushenkilövalinnoista omassa yhdistyksessä päätetään.

Luottamuspaikkoja tulee täytettäväksi myös vaalien välillä esimerkiksi luottamushenkilön paikkakunnalta poismuuton takia. On tärkeää sopia myös siitä, miten paikat näissä tilanteissa täytetään. Miten tehtävistä tiedotetaan jäsenistölle ja kuka valmistelee päätökset. Isommissa kunnissa hyvä käytäntö on, että yhdistyksen hallitus tekee esityksen valtuustoryhmälle, joka tekee päätöksen. Pienemmissä kunnissa ja kiireellisissä tilanteissa valtuustoryhmä voi tehdä päätöksen suoraan. Valtuustoryhmä tekee päätöksen siksi, että luottamushenkilöiden valinta on valtuustossa päätettävä asia.

Pelissännöissä on hyvä päättää myös rotaatiosta. Vihreissä on yleisesti kannatettu melko tiukkaa rotaatiota. Näin valta ei pääse keskittymään ja toisaalta useimmat saavat kokemusta merkittävistä tehtävistä. Toisaalta pienissä kunnissa rotaatio voi muodostua ongelmaksi, jos valtuutettuja on vähän ja samat henkilöt jatkavat useamman vaalikauden. Toisaalta rotaatio myös motivoi uusia ehdokkaita, kun he tietävät, että myös uusilla on mahdollisuus päästä luottamustoimiin.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten luottamushenkilöt valitaan vaalien jälkeen?
- Miten luottamushenkilöt valitaan, kun paikkoja vapautuu vaalien välillä?
- Millaista yhteydenpitoa luottamushenkilöiltä odotetaan?
- Onko luottamustoimissa rotaatiota?

Ylikunnalliset luottamustoimet

Ylikunnalliset luottamuspaikat jaetaan piiritasolla ja valinnoista päättää yleensä piirihallitus. Paikallisyhdistykset tekevät kuitenkin omat esityksensä. On tärkeää, että myös näistä tehtävistä tiedotetaan avoimesti koko jäsenistölle.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksessänne nimetään ehdokkaat ylikunnallisiin luottamustehtäviin?

Maanlaajuinen puoluetointa

Vihreä liitto on rekisteröity puolue, johon kuuluu virallisesti jäsenjärjestöjä. Yksittäiset vihreät kuuluvat puolueeseen oman jäsenjärjestönsä kautta. Jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa puolueen linjauksiin hakeutumalla puoluekokousedustaksi tai ehdokkaaksi puoluehallitukseen tai valtuuskuntaan. Pienenkin yhdistyksen jäsenen on mahdollista päästä näihin tehtäviin. Siksi pelissännöissä kannattaa kuvata, miten paikkoihin valitaan ehdokkaat omassa yhdistyksessä.

Puoluekokousedustajat

Puoluekokous on Vihreän liiton korkeinta päätösvaltaa käyttävä elin. Se pidetään kerran vuodessa keväisin. Henkilövalintoja tehdään joka toinen vuosi. Puoluekokouksessa äänivaltaa käyttävät jäsenjärjestöjen valitsemat puoluekokousedustajat. Edustajien määrä riippuu yhdistyksen jäsenmäärästä. Jäsenmäärät lasketaan puoluekokousta edeltävän vuoden loppuun mennessä jäsenmaksun maksaneiden jäsenten määrän mukaisesti.

Vaikka puoluekokousedustajat tekevät viime kädessä omat ratkaisunsa kokouksessa, kannattaa yhdistyksen kokoontua käsittelemään kokousasioita ja evästämään edustajia ennen kokousta.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksenne puoluekokousedustajat valitaan? (Puolueen mallisääntöjen mukaan valinnan tekee yhdistyksen kokous.)
- Miten puoluekokousedustajaa/edustajia evästetään ennen kokousta?

Vihreän liiton puheenjohtajisto, puoluehallitus ja puoluevaltuuskunta

Puoluehallitus (8 jäsentä ja puheenjohtajisto, eli puheenjohtaja ja kolme vaarapuheenjohtajaa) päättää mm. puolueen vaalikampanjoista, taloudesta, henkilövalinnoista ja antaa kannanottoja puolueen nimissä.

Puoluevaltuuskunnan (40 jäsentä) vastuulla on puolueen poliittisten ohjelmien hyväksyminen puoluekokousten välillä sekä puolueen taloudesta ja toimintasuunnitelmasta päättäminen. Puoluevaltuuskunta päättää myös hallitukseen menemisestä ja sieltä lähtemisestä yhteiskokouksessa eduskuntaryhmän kanssa. Valtuuskunnassa tärkein vaikuttamisen paikka on ohjelmien sisältöön vaikuttaminen. Valtuuskunta on kentän ääni, joten siellä käytävää keskustelua kuunnellaan herkillä korvalla puoluehallituksessa ja eduskuntaryhmässä. Valtuuskunta kokoontuu 3–4 kertaa vuodessa. Lisäksi se käy kokousten välillä aktiivista sähköpostikeskustelua ajankohtaisista poliittisistä kysymyksistä.

Paikat jaetaan puoluekokouksen neuvotteiluissa piirien ja yhdistysten jäsenmäärien suhteessa. Ehdokkaita voivat asettaa kaikki yhdistykset. Usein piiriyhdistykset asettavat oman alueensa ehdokkaita prioriteettijärjestykseen. Puheenjohtaja ja vaarapuheenjohtajat valitaan ensin, jolloin muu kokonaisuus voidaan sovitella niiden valintojen mukaisesti. Tavoitteena on ollut, että jokainen piirijärjestö saisi edustajan hallituksen pöydän ääreen vähintään valtuuskunnan vaarapuheenjohtajan tehtävän kautta.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksenne jäsen voi hakeutua puoluehallituksen ja / tai -valtuuskunnan jäseneksi?

Vihreän liiton ohjelmia valmistelevat työryhmät

Puoluehallituksen asettamat työryhmät tuottavat ohjelmia valtuuskunnan käsittelyyn. Puolueen sisällä ohjelmiin tehdään tärkeimmät sisällölliset peruslinjaukset nimenomaan työryhmissä. Työryhmät voivat ehdottaa kannanottojen aiheita puoluehallitukselle tai kansanedustajille, ja ne osallistuvat myös asiantuntijoina kannanottojen valmisteluun.

Työryhmiin haetaan kiinnostuneita yhdistysten sähköpostilistojen kautta ja puoluehallitus nimeää työryhmät hakijoiden joukosta.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistyksessänne kannustetaan jäseniä hakemaan puolueen työryhmiin?

Tiedotus ja viestintä

Hyvin hoidettu sisäinen viestintä antaa kaikille mahdollisuuden osallistua ja ennaltaehkäisee konflikteja. Sisäisen viestinnän tavoitteena on jäsenistön ja luottamushenkilöiden aktivoiminen ja moniarvoisen keskustelun synnyttäminen.

Tehokas ulkoinen viestintä puolestaan on edellytys sille, että äänestäjät ja kuntalaiset saavat tietoa Vihreiden tekemisistä ja päätösten perusteista. Viestinnästä on laadittu oma oppaansa tässä opassarjassa. Pelisääntöihin kannattaa kirjata keskeiset viestinnän muodot, jotta jäsenet tietävät, mitä kautta saavat tietoa toiminnasta ja miten keskusteluun ja kannanmuodostukseen voi osallistua.

On myös tärkeää, että vastuunjako tiedotuksen osalta on selkeästi sovittu. Näin välttytään ristiriitaisilta viesteiltä tai väitteiltä, mistä kenelläkin on oikeus viestiä.

Yhdistyksen sisäinen ja ulkoinen viestintä

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- sähköpostilistat ja muu sisäinen tiedotus
- ulkoinen viestintä: vastuunjako valtuustoryhmän ja yhdistyksen välillä
- kriisiviestintä
- miten yhdistyksen jäsentiedotus toimii (sähköpostilistat, jäsentiedotteet ym.)
- miten hallituksen toiminnasta tiedotetaan.

Esimerkki yhdistyksen sähköpostilistoista

Espoon Vihreiden (Esvi) sisäinen viestintä hoidetaan seuraavilla sähköpostilistoilla:

- esvi-info@vihreat.fi: tiedotussähköpostilista kaikille jäsenille
- esvi@vihreat.fi: keskustelulista kaikille jäsenille ja kiinnostuneille
- esviva@vihreat.fi: luottamuksellinen keskustelulista kaikille luottamushenkilöille (valtuutetut, varavaltuutetut, lautakuntien ja muiden luottamuselinten varsinaiset ja varajäsenet sekä Espoossa toimivien vihreiden yhdistysten hallitusten jäsenet)
- esvi-kv@vihreat.fi: luottamuksellinen lista valtuustoryhmälle (valtuustoryhmä ja kaupunginhallitusryhmä)
- esvi-kh@vihreat.fi: luottamuksellinen lista kaupunginhallitusryhmälle (kaupunginhallitusryhmän, valtuustoryhmän puheenjohtajistot)
- Lisäksi joitakin toimialakohtaisia sähköpostilistoja (esvi-soster, esvi-kaupsu)

Tavoitteena on, että keskustelu käydään aina mahdollisimman laajalla joukolla. Mitä pienempi toimijoiden joukko, sitä vähemmän erilaisia listoja tarvitaan.

Puolueen viestintäkanavat jäsenille ja yhdistystoimijoille

Paikallisyhdistyksen kannattaa rohkaista jäseniään seuraamaan myös valtakunnallista vihreiden toimintaa. Yhdistyksen kannalta olennainen viestintäkanava on VYYH-TI-sähköpostilista. Se on vihreiden yhdistysten valtakunnallinen tiedotuslista. Lista on yksisuuntainen ja sille lähetettävät viestejä lähinnä puoluetoimiston työntekijät. Listalla tulee olla jokaisen vihreän yhdistyksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin ja taloudenhoitajan.

Jäsenistölle kannattaa mainostaa muita viestintäkanavia. Vihreillä on puolueen tasolla käytössä seuraavat sisäistä viestintää jäsenistölle ja yhdistyksille palvelevat kanavat:

- **Vihreiden julkinen Facebook-sivu:**
www.facebook.com/vihreat
Sivulla julkaistaan puolueen kaikki tiedotteet, vihreään blogiin tulevat tekstit sekä mielenkiintoisia uutisia, kuvia, videoita jne. Tällä hetkellä sivulla on 11 447 tykkääjää ja se on paras tapa pysyä kärryillä ajankohtaisista poliittisista teemoista.
- **Vihreiden Twitter-tili:**
twitter.com/vihreat
Twitteriä käytetään viestintään erityisesti suurten kokouksien yhteydessä.
- **Vihreiden omiin keskusteluihin tarkoitettu, avoin Facebook-ryhmä:**
www.facebook.com/groups/vihreat
Sivun keskustelut ovat omaehtoisia, aktiivista nousevia aiheita ja juttuja. Kommentoidakseen ryhmään pitää pyytää liittymistä, mutta sinne pääsevät myös ei-jäsenet. Ryhmän tekstejä voi lukea kuka tahansa.
- **Jäsenille lähtevä sähköpostiuutiskirje noin kerran kuussa**
Jäsenkirje on yksisuuntaisen jäsenviestinnän väline.
- **Erilaiset toimijaryhmille tarkoitettut FB-ryhmät:**
Vihreät kuntavaikuttajat, Vyyhti – Vihreiden yhdistysten keskustelukanava, Piiririnki (piirien puheenjohtajat ja toiminnanjohtajat), vaalien aikaan ehdokkaiden FB-ryhmä.

Rahoitus

Vaalirahoitus

Kaikkien vaalien jälkeen vihreät ehdokkaat ja yhdistykset ovat sitoutuneet avoimeen tiedotukseen vaalirahoituksestaan. Vihreät ovat jo pitkään rajanneet ilmoitettavat summat 1 000 euroon ja olleet avoimia vaalirahoituksensa suhteen. Pienissä yhdistyksissä summatkin ovat pieniä, mutta avoimuus kannattaa silti.

Yhdistyksen ja valtuustoryhmän toiminnan rahoitus

Paikallisyhdistysten budjettien koko vaihtelee riippuen jäsenmäärästä sekä valtuutettujen määrästä kunnassa. Kunnallisjärjestönä toimiva paikallisyhdistys saa rahoituksensa jäsenmaksujen lisäksi pääasiassa luottamushenkilöpalkkioista perittävästä puoluemaksusta. Suositus on, että maksu

on vähintään 15 %. Suurissa kunnissa se on yleisesti 20 %, joissain jopa 25 %. Isoimmissa kaupungeissa kaupunki tukee lisäksi valtuustoryhmien toimintaa maksamalla ryhmille toiminta-avustusta tietyn summan/valtuutettu. Tällöin kaupungin ohjeistuksessa on yleensä kirjattu, miten rahan saa käyttää.

Paikallisyhdistyksen tärkein tehtävä on kuntavaaleihin varautuminen. Siksi rahoitusta on hyvä miettiä neljän vuoden sykleissä. Avoimuuden nimissä pelisääntöihin on hyvä kirjata yhdistyksen toiminnan rahoituslähteet. Rahan käytöstä päätetään vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvion yhteydessä ja tarkat luvut tuloista ja menoista selviävät tilinpäätöksestä.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten yhdistysten toiminta rahoitetaan?
- Miten valtuustoryhmän työtä rahoitetaan?
- Miten vaalityötä rahoitetaan?

Pelisääntöjen laatiminen

Tärkeintä on, että ohjeiden laatimisprosessiin osallistetaan niin valtuutetut, yhdistyksen aktiivit kuin koko jäsenistö. Yhdessä sovittuihin toimintatapoihin on helppo sitoutua. Ja kun toimintatavat on yhdessä sovittu, voidaan kohdistaa kaikki toimintatarmot itse asiaan, eli maailman ja oman kunnan muuttamiseen vihreämmäksi. Myös Vihreiden painoarvo kasvaa, kun toiminta on selkeää ja linjakasta. Eikä yhdessä sopiminen tarkoita automaattisesti samaa mieltä olemista. Vaan sitä, että eri mieltä ollaan tietoisesti, hallitusti ja toisia kunnioittaen.

Yhtä tärkeää kuin itse pelisäännöt, on prosessi jonka kautta ne tehdään. On myös hyvä kirjata, miten pelisääntöjä tarpeen tullen uudistetaan.

Vastuu prosessin johtamisesta on yhdistyksen hallituksella. Valmisteluun kannattaa alusta asti kytkeä tiiviisti myös valtuustoryhmä.

Myös jäsenistö kannattaa ottaa mukaan valmisteluprosessiin. Pelisäännöistä voidaan käydä evästyskeskustelu, jonka pohjalta hallitus tai työryhmä työstää luonnoksen. Luonnosta voidaan työstää myös avoimesti verkossa. Hyväksymisestä päätetään yhdistyksen yleiskokouksessa, jonka jälkeen pelisäännöt kannattaa julkistaa yhdistyksen verkkosivuilla ja välittää kaikille jäsenille. Jatkossa pelisäännöt on hyvä toimittaa kaikille uusille jäsenille.

Kirjatkaa pelisääntöihin ainakin nämä asiat:

- Miten pelisäännöt on laadittu?
- Ketkä ovat olleet mukana prosessissa (yhdistyksen hallitus, aktiivit, luottamushenkilöt...)
- Miten pelisääntöjä muutetaan?

Kokemuksen ääni

Espoo: Miksi yhdistys päätyi tekemään omat pelisääntönsä ja miten prosessi toimi

Espoon Vihreissä pelisääntöjen kirjoittamiseen johti kiistely eduskuntavaaliehdokkaiden valintatavoista monia vuosia sitten. Silloista toimintaa eniten arvostellut otettiin työryhmään mukaan, mutta lopulta työryhmän sihteeri, silloinen toiminnanjohtaja, oli se joka muotoili kirjaukset. Taustalla oli myös ajattelua laatu prosessien kehittämistä. Käytäntöjen kuvaaminen kun on yksi tasaisen laadun tuottamisen perusta. Näin voidaan keskittyä toimimaan paremmin eikä siihen miten toimitaan. Näin jatkossa on pystytty keskittymään hyvien ehdokkaiden valintaan eikä menettelytapoihin. Tämä on sittemmin toiminut hyvin.

Kun aloitin 2007 syksyllä töissä Espoon Vihreiden toiminnanjohtajana, oli ensimmäisen kuukauden ajan yleisin vastaus työtäni koskeviin kysymyksiin: ”katso pelisääntöistä.” Se toimikin hyvänä perehdytyksenä toimintatapoihin uudelle toimijalle.

Aina välillä tulee toiveita muuttaa pelisääntöjä. Usein se liittyy henkilövalintoihin ja tulee henkilöltä, joka ei tullut valituksi. Vaikeaa onkin arvioida muutostarvetta yleisellä tasolla eikä vain tämän henkilön kautta. Esimerkiksi kerran erästä vapautunutta luottamuspaikkaa haki pitkään vihreissä ahkerasti toiminut henkilö, joka oli myös koulutuksensa ja osaamisensa perusteella pätevä.

Silloisissa pelisääntöissä vaalikauden välisissä luottamuspaikkavalinnoissa kriteereinä oli poliittinen kokemus, muttei järjestökokemuksesta. Jos toisena hakijana olisi ollut poliittisesti kokeneempi, mutta ilman sisältöosaamista ollut

henkilö, hänet pitänyt valita tämän asiantuntijan sijaan. Tällä kertaa muita hakijoita ei ollut ja hyvä asiantuntija saatiin valittua. Muutaman vuoden päästä pelisääntöjä päivitettäessä valintakriteereihin lisättiin kokemus Vihreissä.

Samassa päivytyksessä lisättiin kuvaus Espoon budjettineuvotteluprosessista ja miten Vihreiden oma suunnittelu- ja neuvotteluprosessi kulkee. Kuinka alkuvuodesta mietitään tavoitteet lautakuntien talousarvioesityksiin, miten toimialoittain kootaan vihreiden tavoitteet valtuustoryhmän budjettiriiheen ja pidetään vielä valtuutetut selvillä neuvottelutilanteesta. Näin luottamushenkilöillä on paremmat mahdollisuudet ennakoita vaikuttamispaikkoja. Budjettiaukeamaan lisättiin vielä havainnollistavaa kuvitusta, jotta aihe tulisi paremmin luetuksi eikä näyttäisi kuolettavan tylsältä. Onhan kyseessä yksi vuoden merkittävimmistä vaikuttamisen paikoista.

Nyt kun pelisäännöt ovat poistaneet kiistat toimintatavoista, niiden merkitys ja käyttö alkaa unohtua. Mahtavatko uudet jäsenet ja luottamushenkilöt perehtyä vihkoon? Yhdistyksen johdolta vaaditaan tässä kohdalla itsekuria, koska jos itse lipsutaan pelisääntöjen noudattamisesta, on sitä vaikeaa vaatia muilta. Aika ajoin on myös päätöksiä tehtäessä hyvä muistuttaa jäseniä, että käytännöt tämänkin päätöksen taustalla ovat pelisääntöissä yhdessä päätettyjä.

Lari Karreinen

Espoon Vihreiden toiminnanjohtaja 2007–2011

Nokia: Pelisäännöt pienemmän paikkakunnan Vihreille

Nokian Vihreät ry:n pelisääntöjen tekemistä alettiin miettiä muutamia kuukausia vuoden 2008 kuntavaalien jälkeen. Tarkoituksena oli ennaltaehkäistä mahdolliset ristiriitallanteet luottamuspaikkajaossa ja selkiyttää paikkajaon kriteerit. Yhdistys oli vaalien aikaan kasvattanut reilusti jäsenmääräänsä ja yksi keskeinen tavoite oli jatkaa tätä kehitystä. Yhdistys oli pystynyt jakamaan paikat hyvässä sovussa ja yhteisymmärryksessä myös ennen sääntöjen luomista. Jäsenmäärän kasvaessa todettiin kuitenkin pelisääntöjen olevan hyvä työkalu uusien jäsenten perehdyttämiseen ja yhteisen tahtotilan luomiseen.

Pelisääntöjen kehittämisestä puhuttiin Nokian Vihreiden hallituksessa useampaan otteeseen parin vuoden ajan ja niitä oli tarkoitus työstää hiljalleen erillisessä sääntötyöryhmässä. Lopulta kuitenkin kuntavaalityöryhmä aloitti pelisääntöjen kunnollisen työstämisen vasta puolisen vuotta ennen kuntavaaleja. Yksi henkilö työsti pohjan Espoon mallin mukaan, karsien kuitenkin isolle kaupungille tyypillisiä asioita ja lisäten maakuntatunnelmaa sopiviin paikkoihin. Pohja laitettiin Google Docsiin ehdokkaille kommentoitavaksi ja se käytiin lopulta yksityiskohtaisesti läpi ehdokaskokouksessa, johon oli kutsuttu kaikki hyväksytyt ehdokkaat. Viime hetken viilauksien jälkeen kokous hyväksyi pelisäännöt muutamia viikkoja ennen vaaleja.

Ehdottomasti tärkein pelisääntöjen asia on paikkajakokriteerit, mutta lisäksi pelisääntöihin sisällytettiin tietoa Nokian Vihreiden arvomaailmasta, toimintatavoista luottamus-

tehtävissä, yhdistyksen ja valtuustoryhmän toiminta ja valintaperiaatteet sekä ehdokasvalintaperiaatteet eduskunta- ja eurovaaleihin.

Pelisääntöjen luominen oli prosessina yllättävänkin helppo alun miettimisen ja kangertelun jälkeen. Varsinaisessa kirjoitustyössä halki, poikki ja pinoon -asennetta olisi pitänyt ehkä olla hieman enemmän. Henkilövalinnat, niihin liittyvän neuvotteluryhmän muodostaminen ja neuvottelutilanteesta tiedottaminen neivät vaalien jälkeen erinomaisesti ja sovussa. Selkeiden pelisääntöjen ansiosta yhtään soraääntä ei kuulunut paikkajaon suhteen, vaikka moni ehdokkaana ei saanutkaan ensisijaisesti haluamaansa lautakuntapaikkaa tai päätyi vain varasijalle. Toki täytyy muistaa, että pelikät pelisäännöt eivät riitä varmistamaan hyvää lopputulosta, vaan lisäksi tarvitaan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä neuvottelijoiden ja ehdokkaiden välillä koko neuvotteluprosessin ajan. Kaikkien luettavissa olevien sääntöjen pariin on ollut helppo myöhemminkin palata, mikäli vastaan on tullut jokin sitä vaativa asia.

Antti Tomminen

valtuustoryhmän puheenjohtaja
Nokian Vihreät ry

Helsinki: Hiljainen tieto saataville ja näkyväksi

Helsingin Vihreät päätti tehdä yhdistyksen toimintatapoja käsittelevän oppaan vuonna 2008, kun piiriyhdistyksen toiminnanjohtaja vaihtui. Tuolloin havahduttiin siihen, että niin sanottu ”hiljainen tieto” yhdistyksen käytännöistä oli suullista perimätietoa eikä sitä välttämättä oltu tarkasteltu kriittisesti pitkään aikaan. Näitä käytäntöjä, joihin yhdistyksen säännöt eivät anna toimintaohjetta, huomattiin myös olevan melko paljon. Muun muassa prosessi, jolla vihreitä ehdokkaita asetetaan vaaleihin sekä työryhmien rooli yhdistyksen ja valtuustoryhmän työssä, tuntuivat kaipeaan selkeyttämistä ja auki kirjoittamista.

Aloite oppaasta tuli yhdeltä hallituksen jäseneltä, joka ryhtyi myös vetämään opasta luonnostellutta järjestötyöryhmää. Oppaan kirjoittamisessa lähtökohtana oli, että se toimii niin puoluetoimintaa uusille jäsenille selventävänä asiakirjana kuin muistilistana piirijärjestön alaisten jäsenjärjestöjen aktiiveille. Järjestötyöryhmän työhön osallistui muutama asiasta kiinnostunut aktiivi sekä tuolloin Helsingin Vihreissä työskennellyt järjestösihteeri. Työryhmä kokosi piirin jäsenjärjestöiltä ajatuksia siitä, mitä oppaassa tulisi olla ja kirjoitti osan teksteistä. Toiminnanjohtaja, joka työskentelee myös Helsingin Vihreän valtuustoryhmän sihteerinä, toimitti oppaaseen erityisesti valtuustoryhmää koskevia kappaleita.

Helsingin Vihreiden toimintatavat: Osallistuminen ja päätöksenteko -nimisen oppaan ensimmäinen versio valmistui kesäkuussa 2008. Se hyväksyttiin piirijärjestön yleiskokouksessa maininnalla, että Helsingin Vihreiden hallitus voi tarvittaessa päivittää ja täydentää opasta. Opas laitettiin yhdistyksen nettisivuille ja siitä tiedotettiin jäsenjärjestöille.

Opasta on tähän mennessä päivitetty ja täydennetty pari kertaa. Oppaan suurin hyöty on ollut nimenomaan ”vanhojen tapojen” tuomisessa julkisiksi ja yhdessä päätetyiksi. On kuitenkin vaikea arvioida, kuinka paljon tai aktiivisesti jäsenjärjestöt ovat opasta käyttäneet. Varovainen arvion on, ettei opas välttämättä ole kovin paljon vähentänyt Helsingin Vihreiden toimistolle tehtäviä yhteydenottoja – järjestöaktiivit ovat usein viitanneet oppaaseen ja varmistaneet, että ”onko tämä nyt edelleen näin”.

Suurin haaste oppaan tekemisessä toimivaksi onkin siihen liittyvässä tiedottamisessa. Oppaan olemassaolosta tulisi muistuttaa ainakin kaksi kertaa vuodessa – vuodenvaihteessa kun hallitukset vaihtuvat ja esimerkiksi alkusyksystä, kun toiminta on jo tuttua ja mahdolliset muutostarpeet oppaaseen on helppo kartoittaa.

Toimintatapaoppaan laatimiseen ryhtyväälle järjestölle antaisiin kolme ohjetta:

- 1) Suunnittele oppaan sisältö tarkasti: kenelle se on tarkoitettu ja mihin kaikkiin kysymyksiin sen tulisi vastata.
- 2) Varmista, että oppaan päivittäminen käy helposti – sitä ei kannata painattaa suuria määriä vaan luottaa sähköiseen versioon ja tulostaa voimaansaolevaa versiota vain tarvittaessa.
- 3) Laadi oppaalle tiedotusstrategia ja mieti, miten tieto oppaasta pysyy uusien ja vanhojen järjestöaktiivien muistissa.

Maaria Haikarainen

Helsingin Vihreiden toiminnanjohtaja 2008–2011

Tämä opas kuuluu vihreään opassarjaan, jonka tarkoituksena on opastaa ja tarjota ideoita vihreille yhdistyksille, luottamushenkilöille ja aktiiveille toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Osallistuminen ja päätöksenteko avoimiksi

2013

Vihreä Sivistysliitto ry

www.visili.fi

Pinko-oppimateriaalit

Kannen kuvitus: Kaisa Leka

Taitto: Olli Välke

PINKO

VISIO

sivistysliitto